

BEHCETİ HÜSEYİN

Sadrazam Merzifonlu
Kara Mustafa Paşa kumandasındaki
Osmanlı ordusunun 1678 yılında
Çehrin Kalesi'ni fethini anlatan
Mi'râcû'z-zafer adlı eserin müellifi
(bk. *Mİ'RÂCÜ'Z-ZAFER*).

BEHCETİ SEYYİD İBRÂHİM

XVII. yüzyılda
Köprülü ailesinin hizmetinde bulunan ve
Silsiletü'l-âsafiyye adlı eserinde
bu aileden yetişmiş veziriazamların
biyografilerini yazan Osmanlı tarihçisi
(bk. *SİLSİLETÜ'L-ÂSAFİYYE*).

BEHCETÜ'L-FETÂVÂ

(بهجة الفتاوى)

Şeyhülislâm Yenişehirli
Abdullah Efendi'nin
(ö. 1156/1743)
fetvalarını toplayan eser.

Şeyhülislâm Abdullah Efendi'nin verdiği fetvalar kendi hayatında toplanarak bir kitap haline getirilmişse de derlemeyi yapan şahıs eserin tertibine gereken itinaı göstermediğinden meseleler genellikle düzensiz bir şekilde sıralanmış bulunuyor, bu da eserden faydalanmayı güçleştiriyordu. Bu sebeple, bir süre Abdullah Efendi'nin hizmetinde bulunmuş olan Fetva Emini Mehmed Fikhî el-Aynî eseri yeniden ele alarak klasik fıkıh kitaplarının tertibine göre düzenlemiş ve buna Abdullah Efendi'nin daha sonra vermiş olduğu fetvaları da eklemiştir. Aynî ayrıca kadı ve müftülerin kolaylıkla faydalanmasını sağlamak maksadıyla, fıkıh kitaplarında bu fetva-

**Şeyhülislâm Yenişehirli Abdullah Efendi'nin
matbaanın kurulmasına cevaz veren fetvası :**

Basma san'atında mahâret iddia eden Zeyd, lugat ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsâli ulûm-i âliyyede (علوم آلیه) te'lif olunan kitapların hurûf ve kelimâtının sûretlerini birer kalıba nakş idüp evrâk üzerine basma ile ol kitapların misillerini tahsil ederem dese, Zeyd'in bu vechile amel-i kitâbete mübâşeretine şer'an ruhsat var mıdır?

el-cevâb :

Basma san'atında mahâreti olan kimesneler bir musahhah kitabın hurûf ve kelimâtını bir kalıba sahihan nakş idüp evrâka basmağa zamân-ı kalîlde bilâ-meşakkat nüsha-i kesîre hâsıl olup kesret-i kütûbe ve rahîs bahâ ile temellûke bâis olur.

Bu vechile fâideyi müstemil olmağa ol kimesneye müsâade olunup birkaç âlim kimesneler sûreti nakş olacak kitâbı tashih için ta'yin olunup onlar tashih ettikten sonra sûreti kalıba nakş olunursa bir amel-i müstahsen olur

(*Behcetü'l-fetâvâ*, İstanbul 1266, s. 552)

lara mesned teşkil eden hükümleri, kaynağın adını, bab ve faslını da belirtmek suretiyle her fetvanın yanında Arapça metinleriyle kaydetmiş ve bu fetva mecmuasına *Behcetü'l-fetâvâ* adını vermiştir. *Behcetü'l-fetâvâ*'nın Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan bazı nüshalarının 1733-1743 tarihleri arasında istinsah edilmiş olması, eserin bu son şeklini Abdullah Efendi henüz hayatta iken almış olduğunu göstermektedir.

Aynı tarafından yazılan bir mukaddimeden sonra akaidle ilgili birkaç fetva ile ardından klasik fıkıh kitaplarının tertibine göre ibadet ve muâmelât konularında sıralanan fetvalardan oluşan eserde sade bir Osmanlı Türkçesi kullanılmış olup fetvalar soru-cevap şeklinde düzenlenmiştir. Eser günlük hayatta karşılaşılan meselelere verilen fetvaları ihtiva ettiğinden devrinin toplum yapısı-

nı ve sosyal hayatını aksettirmesi bakımından önemlidir.

Osmanlılar'ın en önemli fetva mecmualarından biri olan eser tek cilt halinde *Behcetü'l-fetâvâ maa'n-nukûl* adıyla iki defa basılmıştır (İstanbul 1266, 1289). Süleymaniye Kütüphanesi'nde birçok yazma nüshası yanında yalnız Arapça metinlerini ihtiva eden *Nukûlü Behcetü'l-fetâvâ bi'l-'Arabiyye* adıyla bir yazma nüsha da mevcuttur (Esad Efendi, nr. 576). İstinsahlar sırasında kâtiplerin Arapça metinlerde ve özellikle kitap, bab ve fasıl isimlerinde hatalar yapmış olmaları sebebiyle düzenlendiği belirtilen bu nüsha 223 varak olup 1752 yılında bitirilmiş.

Hilmar Krüger, özellikle *Behcetü'l-fetâvâ*'yı esas alarak XVII-XIX. yüzyıl Osmanlı şeyhülislâmlarının milletlerarası hukuka dair verdikleri fetvalar üzerine bir çalışma yapmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdullah Yenişehirli, *Behcetü'l-fetâvâ*, İstanbul 1266, s. 2; Danışmend, *Kronoloji*, IV, 534; Özege, *Katalog*, I, 123; Hilmar Krüger, *Fetwa und Siyar*, Wiesbaden 1978, s. 79.

AHMET ÖZEL

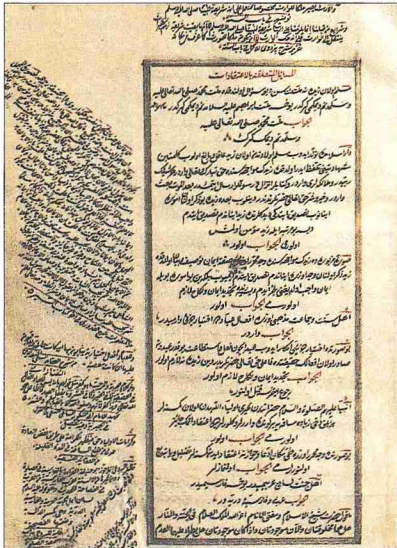
BEHCETÜ'L-HADÂİK

(بهجة الحقائق)

**Eski Anadolu Türkçesi'nin
ilk dönemine ait bir vaaz kitabı.**

Tam adı *Behcetü'l-hadâik fî mev'ize-ti'l-halâik* olan eserin müellifi kesin olarak bilinmemektedir. Süleymaniye nüshasına göre (İbrâhim Efendi, nr. 354, vr. 1^b) Nâsirüddin b. Ahmed b. Muhammed tarafından kaleme alınmıştır. *Keşîd*-

Behcetü'l-fetâvâ'nın ilk iki sayfası
(Süleymaniye Ktp.,
Fethîh, nr. 2276)

zunûn'a dayanan bazı kaynaklarda ise (Buluç, *TDED*, VI, 119) müellif olarak Sa'dü'l-Yemenî gösterilmektedir. Halbuki bu zat *Behcetü'l-hadâik*'tan sonra telif edilen *Behcetü'l-hüsnâ fî nazmi'l-es-mâî'l-hüsnâ* adlı eserin müellifidir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 258; Canpolat, s. 8). Yazılış yeri ve tarihi de kesin olarak bilinmemekle birlikte üzerinde inceleme yapan araştırmacılar, eserin XII. yüzyıl sonu ile XIII. yüzyıl başlarında Anadolu'da yazılmış olabileceği konusunda birleşmişlerdir.

Dinî ve ahlâkî konuları içine alan eser, Arapça ve Farsça bilmeyen vâizlerin isteği üzerine (s. 3), Arapça ve Farsça yazılmış çeşitli vaaz kitaplarından faydalanılarak telif edilmiştir. Bu dillerden kitaba alınan manzum parçaların tercümeleri de yine manzum olarak verilmiştir.

Behcetü'l-hadâik, "meclis" adı verilen ve başlıkları Arapça olarak yazılan kırk bir bölüme ayrılmıştır. Eser yazılış sebebinin, mahiyetinin ve adının açıklandığı bir mukaddime ile başlar. Daha sonra tevhid, Kur'an, âlimler, Allah'ın fazlı, ölüm, sabır, istiâze*, ibadet, fitre, zikir gibi konular; receb, şâban, ramazan, zilhicce gibi ayların faziletleri; ramazan ve kurban bayramları; arefe, cuma, aşure, kadir, mi'rac gibi önemli gün ve geceler; Hz. Âdem'in cennetten çıkarılması, Hz. Mûsâ'nın Firavun'u imana daveti, Hz. Yûsuf kıssası, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid edilmesi; Hz. Muhammed, Ya'kûb, Yûsuf, İbrâhim, Mûsâ peygamberlerin vefatları, ayrıca çeşitli konulardaki âyet ve hadislerin anlamları üzerinde durulur.

Mensur olan eserde bir hitabet üslûbu hâkimdir. Yer yer sorulu cevaplı bilgiler arasında "azîz-i men, yâ bende, okıgıl yâ mukri" gibi hitap cümlelerine rastlanır. Konular işlenirken pek çok âyet ve hadis zikredilmiş, yer yer nükteli sözlerle latifeler ve hikâyeler anlatılmıştır. Eserde zaman zaman konuyla ilgili bir takım manzumelere de yer verilmiştir. Bunlar kaside, mesnevi, kıta, rubâi ve beyit türünde aruz ve hece ölçüsüyle yazılmış parçalardır. Bir kısmı Arapça (otuz dört beyit), bir kısmı Farsça (kırk iki beyit) olan bu manzumelerin tamamı 492 beyit kadardır. Dinî bir karakter taşımakla beraber fazla bir sanat değeri bulunmayan bu sade şiirler Ahmed Yesevî'nin sûfiyâne manzumelerini andırır.

Behcetü'l-hadâik dil bakımından karışık bir yapıya sahiptir. Bir yandan "râ-

zı olmak (razı olmak), bodak (boya), yalğan (yalan), acığ (acı), işge (işe), yatga sen (yatacaksın), ölgesi (ölecek), birmek (vermek), barlık (varlık)" gibi Kâşgarlı Mahmud'un XI. yüzyıl Oğuzca'sı için verdiği dil özelliklerini taşımakta, öte yandan da "dağı, dahi, âşikum, sever-siñ, yigregüz, datlurak" gibi Eski Anadolu Türkçesi'nin XIII-XIV. yüzyıl metinlerinde yer alan özellikler göstermektedir. Buna benzer dil farklılıkları başka eserlerde de görülmekle birlikte *Behcetü'l-hadâik*'ta pek çoktur. Bu ise müellifin, sahip olduğu eski dil geleneğiyle Anadolu'da yeni teşekkül eden henüz yerleşmemiş bir imlâ arasında bocaladığını göstermektedir. Bu bakımdan benzerleri çok az olan bu kitap, Moğol istilâsının yok ettiği eserler boşluğunu bir ölçüde doldurmakta, XI. yüzyıl eski Türkçe'si ile XIII. yüzyıl Anadolu Türkçesi arasında köprü vazifesi görmektedir.

Eserin, dil yapısını en iyi yansıtan, 703 (1303) yılında Ebû Bekir b. Seyh Ali b. Muhammed tarafından istinsah edilen 353 sayfalık eksik bir nüshası Bursa'dadır (Orhan Ktp., Kurşunluoğlu Kitapları, Tasavvuf, nr. 5). 880'de (1475) Ahmed b. Hüseyin b. Hacı Mûsâ tarafından yazılan 325 yapraklık, dil bakımından yenileştirilmiş diğer bir nüshası ise İstanbul'dadır (Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendi, nr. 354). Bunlardan başka Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde (bk. Coşan, s. 159) yine dili yeni 140 yapraklık, 20-41. meclisleri eksik bir nüsha ile Almanya'da bulunan ve Türkçe yayınlarda Marburg nüshası olarak geçen 291 yapraklık Berlin (Staatsbibliothek, nr. 1076) nüshası vardır.

Behcetü'l-hadâik'i ilim âlemine ilk olarak İsmail Hikmet Ertaylan tanıtmış (*TDED*, III/3-4, s. 275-293), daha sonra bir önsöz ilâvesiyle Bursa nüshasının tıpkıbasımını yayımlamıştır (İstanbul 1960). Muharrem Ergin de Süleymaniye nüshasını bulmuş ve yazarını Nâsirüddin Ahmed b. Muhammed olarak belirlemiştir (*TDED*, IV/1-2, s. 132). Eser üzerinde bir dizi çalışma yapan Sadettin Buluç ise önce imlâ, ses ve şekil özelliklerini inceleyerek tevhid bahsi, Hz. Hüseyin'in şahadeti faslı ve bir kısım manzum parçaları yayımlamış (*TDED*, VI, 119-131; VII/1-2, s. 17-44), daha sonra da o zamana kadar yayımlanmamış manzum parçaları neşrederek bazı dil özellikleri üzerinde durmuştur (*TDAY Belleten*, s. 161-201). Ayrıca eserin Bursa ve Süleymaniye nüshalarını dil bakımından karşılaştırarak daha ayrıntılı bir şekilde incelemiştir (*TM*, XIV, 151-197). *Behcetü'l-hadâik* üzerinde mezuniyet teziyle çalışmalara başlayan Mustafa Canpolat, seçilmiş manzum parçalardaki imlâ, ses ve şekil özellikleri üzerinde durmuş, doktora çalışmasında ise eser hakkında geniş bilgi vererek yazı, ses, şekil ve kelime özelliklerini inceleyip indeksini hazırlamıştır (bk. bibl.). Ayrıca yayımladığı bir makalede de eserin yazarı, yazılış yeri, tarihi ve dil özelliklerini konu edinmiştir (*TDAY Belleten*, s. 165-175). Esat Coşan da Ankara nüshasını, emekli hâkim İbrâhim Tollu'nun Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne bağışladığı kitaplar arasında bularak tanıtmıştır (*ACİFD*, XII, 159-161). Berlin nüshasını ise Hanna Sohrweide tanıtmış, eser hakkında bilgi vermiştir (*Türkische Handschriften*, s. 17-18).

Behcetü'l-hadâik'in ilk ve son sayfaları (Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendi, nr. 354)

BİBLİYOGRAFYA :

Nâsirüddin b. Ahmed b. Muhammed, *Behcetü'l-hakâyık fî mevâzî'l-halâ'ık*, Süleymaniye Ktp., İbrâhim Efendi, nr. 354; *Behcetü'l-hadâ'ık* (nşr. İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul 1960; *Divânü lügâti't-Türk Tercümesi*, I, 30-34; *Keşfü'z-zunûn*, I, 258; Mustafa Canpolat, *Behcetü'l-hadâ'ık fî mev'izetü'l-halâ'ık* (me-zuniyet tezi, 1960), İÜ Ed.Fak., Türkiyat Araştırma Merkezi, T. nr. 532; a.mlf., *Behcetü'l-hadâ'ık fî mev'izetü'l-halâ'ık* (doktora tezi, 1965), AÜ DTCF Ktp., Yazma Eserler nr. 9; a.mlf., "Behcetü'l-hadâ'ık'ın Dili Üzerine", *TDAY Belleten* 1967 (1968), s. 165-175; Ahmet Caferoğlu, *Türk Dili Tarihi*, İstanbul 1964, II, 140-146; Zeynep Korkmaz, *Sadrü'd-din Şeyhoğlu Marzubân-nâme Tercümesi*, Ankara 1973, s. 21-28; Hanna Sohrweide, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1974, s. 17-18; *Büyük Türk Klasikleri*, I, 254; İsmail Hikmet Ertaylan, "VII. H./XIII. M. Asra Ait Çok Değerli Bir Türk Dili Yadigârı Behcet ü'l-hadâ'ık fî mev'izet ü'l-halâ'ık", *TDED*, III/3-4 (1949), s. 275-293; Muharrem Ergin, "Bursa Kitaplıklarındaki Türkçe Yazmalar Arasında", a.e., IV/1-2 (1950), s. 132; a.mlf., "Türkoloji Çalışmaları I", a.e., IX (1959), s. 137; Sâdettin Buluç, "Eski Bir Türk Dili Yadigârı Behcetü'l-hadâ'ık fî mev'izetü'l-halâ'ık", a.e., VI (1955), s. 119-131; a.mlf., "Behcetü'l-hadâ'ık fî mev'izetü'l-halâ'ık'den Örnekler", a.e., VII/1-2 (1956), s. 17-44; a.mlf., "Behcet-ü'l-hadâ'ık fî mev'izetü'l-halâ'ık'ten Derlenmiş Koşuklar", *TDAY Belleten* 1963, s. 161-201; a.mlf., "Bir Eserin İki Yazma Nüshası", *TM*, XIV (1965), s. 151-197; Mecdud Mansuroğlu, "Şerhü'l-Menâr'ın Dili Hakkında", *TTK Bildiriler*, V (1960), s. 367-374; Esat Coşan, "Behcetü'l-hadâ'ık'ın Yeni Bir Nüshası", *ACİFD*, XII (1964), s. 159-161; *TA*, XXXII, 394; *TDEA*, I, 376-377.

MUSTAFA ERKAN

BEHCETÜ'İ-MECÂLİS

(بهجة المجالس)

İbn Abdülberri'n

(ö. 463/1071)

ahlâkî, edebî ve hikemî
konulara dair antolojik eseri.

Başta hadis ve fıkıh olmak üzere tarih, siyer, kıraat ilimleri, biyografi gibi sahalarda eser vermiş çok yönlü bir âlim olan İbn Abdülber en-Nemerî'nin, Tuleytula (Toledo) emîrlerinden Muzaffer b. Eftas'a ithafen yazdığı (bk. Brockelmann, *GAL*, I, 454) ve tam adı *Behcetü'l-mecâlis ve ünsül-mücâlis* olan geniş hacimli eser, onun edebî literatüre dair zengin bilgi ve kültürünün ürünüdür. Nitekim kitap, müellifin "edebiyat sahasının bir süvarisi" olduğunun delili sayılmıştır (bk. İbn Saîd el-Mağribî, II, 408).

Behcetü'l-mecâlis bir mukaddime ile 124 babdan oluşur. Eserin antolojik mahiyette olması muhtevasını sistemli bir tasnife tâbi tutmayı güçleştirmekle birlikte başlıca konularını sohbet ve konu-

ma âdâbı, insanın dünya hayatı ve imkânları karşısındaki tavrının nasıl olması gerektiği, yolculuk ve karşılıklı ziyarette bulunmanın âdâbı, insanların hak ve sorumlulukları, siyaset ahlâkî, ahlâkî erdemler ve fenalıklar, akıl ve ahmaklık, ebeveyn-evlât, yönetici-yönetilen, erkek-kadın gibi çeşitli zümreler arasında ahlâkî ve sosyal münasebet kuralları, giyim kuşam ve yeme içme gibi günlük faaliyetlerle ilgili görgü kuralları, anlatılmak istenenlerin daha kolay öğrenilmesini sağlamak üzere konuların üçlü, dörtlü ve beşli maddeler halinde sıralandığı özdeyişler, belâlara sabır ve ünlülerin ölüm döşğinde söylediği uyarıcı mahiyetteki sözler oluşturmaz.

Müellifin mukaddimede yer alan düşüncesine göre ilim yapmak isteyenler için Kitap ve Sünnet'e ait bilgileri özüm-sedikten sonra en faydalı çalışma edebiyat alanındaki araştırmalardır. Zira bu alan ruha hayat veren, akıl ve zekâyı keskinleştiren, erdemler kazandıran, insanı bayağı duygu ve düşüncelerden kurtaran hikmetlerle doludur. Bu meziyetleri kazanabilmek için Kur'an ve Sünnet'in gösterdiği doğrultuda eğitilmiş bilge kişilerin, âlim ve ediplerin nazım ve nesir halindeki özdeyişlerini bilmek gereklidir. İbn Abdülber ayrıca Arap ve Fars edebiyatı ile diğer milletlerin hikemiyatını derlemenin yararına işaret etmekte, kitabını tertip ederken gerek ulaşılabildiği eserlerden derlemeler yapmak, gerekse kendi birikimini aktarmak suretiyle edebî ve hikemî kaynaklardan faydalandığını bildirmektedir. Gerçekten *Behcetü'l-mecâlis*'te bazan Sokrat, Ef-lâtun, Aristot, Hipokrat, Galen gibi filozof ve hekimlere, bazan da İskender'e isnat edilen hikemiyatla Grek kültüründen; Büzürcmihr, Erdeşir, Enûşirvân gibi İranlı hakimlere isnat edilen hikemiyatla da İran kültüründen örnekler verilmiştir. Bununla birlikte eser Arap-İslâm literatürü ağırlıklı olup bu yönüyle Ebû Süleyman es-Sicistânî'nin *Şivânü'l-hik-me*, Ebû'l-Hasan el-Âmirî'nin *es-Sa'âde ve'l-is'âd*, İbn Hindü'nun *el-Kelimû'r-rûhâniyye*, İbn Miskeveyh'in *Câvidân-hüred*, İbn Fâtik'in *Muhtârü'l-hikem ve mehâsinü'l-kilem* adlı kitapları gibi daha çok felsefî mahiyette ve İslâmî literatürle birlikte Grek, Fars ve Hint kaynaklı hikemiyata da geniş ölçüde yer veren antolojik eserlerden ayrılır ve İbn Kuteybe'nin *Üyûnü'l-ağbâr*ıyla İbn Abdürabbih'in *el-İkdü'l-ferid*'ini hatırlatır. Öte yandan "daha faydalı ve verimli olması için" yer yer aynı bab için-

de zıt görüşleri ifade ve telkin eden sözler ihtiva etmesi bakımından da Câhiz'a nisbet edilen *Kitâbü'l-Mehâsin ve'l-ez-dâd* adlı eseri andırır. Müellif başvurduğu kaynakların isimlerini vermemekle birlikte eserin metot ve muhtevasına bakılırsa bu kaynakların başında İbn Abdürabbih'in *el-İkdü'l-ferid*'i, İbn Kuteybe'nin *Üyûnü'l-ağbâr*, *eş-Şi'r ve's-su'arâ* ve *Kitâbü'l-Ma'ârif*'i, Câhiz'in *el-Beyân ve't-tebyîn* ve *Kitâbü'l-Hayevân*'ı, Ebû Hayyân et-Tevhîdî'nin *eş-Şadâka ve's-şadîk*'i gibi antolojik eserlerle Taberî'nin *Târîh* ve *Tefsîr*'inin geldiği görülür. Eserin tertibinde Ümeyye b. Ebû Sülmâ gibi bazı Câhiliye dönemi şairleriyle Hassân b. Sâbit, Ebû Temmâm, Mütenebbî, Ferezdak, Ebû Nuvâs, Ebû'l-Atâhiye ve daha birçok ünlü şairin divanlarından istifade edilmiştir. Ayrıca Hayyân b. Hakem el-Gazâl, Yûsuf b. Hârûn el-Kindî, Ebû'l-Kâsım Muhammed b. Nusayr el-Kâtib gibi Endülüslü şairlerden nakiller yapılmıştır. *Behcetü'l-mecâlis*'te başka kaynakların zikretmediği manzum ve mensur ifadeler de bulunmaktadır. Nitekim Mısırlı bir şair olan Mansûr el-Fakîh'e ve Bağdatlı Mahmûd el-Verrâk'a isnat edilen şiirler neredeyse birer divan genişliğinde olup sadece *Behcetü'l-mecâlis* vasıtasıyla bilinir; aynı şekilde Ebû'l-Atâhiye'ye isnat edilen bazı manzumeler adı geçen matbu divanında bulunmamaktadır. Ebû Bekir el-Arzemî, Mahmûd b. Hüseyin (Küşâcim), Hâlid b. Yezîd el-Kâtib, Saîd b. Humeyd, Sehl el-Verrâk, Ebû'l-Ferec el-Bebbegâ' ve Hasan-ı Basrî gibi kişilerin bazı manzumeleri de bu eser vasıtasıyla bilinmektedir. *Behcetü'l-mecâlis*'te tamamı otuz yedi beyit olan müellifin kendi manzumeleri de bulunur (bk. I, 165-166, 284, 391, 525; II, 27, 104-105).

Müellif mukaddimede de belirttiği gibi hemen her babın başında bir veya birkaç hadis zikrederek konuya girer; ayrıca başta dört halife olmak üzere sahâbe, tâbiîn ve sonraki dönemlerin önde gelen âlimlerinin edebî ve hikemî sözlerine geniş yer verir. Esasen *Behcetü'l-mecâlis*'in telifinde İslâmî edep ve ahlâk telakkisine titizlikle riayet edilmiş olup eser bu yönüyle İbn Kuteybe ve Câhiz gibi müelliflerin aynı türde olan, ancak yer yer İslâm ahlâkı ile uzlaştırılmaz görüşler taşıyan sözler, müstehcen fıkra ve nükteler aktaran kitaplarından ayrılır. İbn Abdülber nâdiren zikrettiği bu tür ifadeleri tenkit etmekten geri durmamıştır. Meselâ zulüm ve haksızlığa